

Spis treści

WSTĘP	11
ROZDZIAŁ I	
Geneza podziału państw koreańskich i koncepcje zjednoczeniowe po 1950 roku	29
1. Historyczno-polityczne przyczyny podziału	29
1.1. Geneza	30
2. Korea jako ofiara zimnowojennej rywalizacji USA i ZSRR	38
2.1. Argumenty prof. Kanga za odpowiedzialnością USA za podział Korei	39
2.2. Polemika autora i innych ekspertów do spraw Korei z teorią prof. Kanga	42
2.3. Czy Korea zjednoczyłaby się, gdyby nie interwencja radziecko-amerykańska?	46
3. Symbole podziału Korei	48
3.1. Strefa Zdemilitaryzowana (DMZ)	48
3.1.1. Dojazd do strefy	49
3.2. Panmunjom	50
3.3. Mur dzielący obie Koree	51
3.4. Most bez Powrotu oraz Most 72 Godzin	51
3.5. Życie mieszkańców wiosek strefy DMZ	52
3.6. Skala podziału	53
4. Trudny dialog międzykoreański w latach 1948–1998	55
4.1. Nacjonalizm a antykomunizm – programy zjednoczeniowe w latach 50. i 60. XX wieku	56
4.1.1. Pierwsza propozycja zjednoczeniowa Kim Ir Sena	56
4.1.2. Konfrontacyjna polityka zjednoczeniowa Syngmana Rhee	57
4.1.3. Rezolucja Najwyższego Zgromadzenia Ludowego KRLD z 19 czerwca 1950 roku	58
4.1.4. Zjednoczenie Korei przez neutralność – propozycje Kim Yong-Chunga oraz Kim Sam-Kyu	59
4.1.5. Czternastopunktowa propozycja Pyun Yung-taia	59

4.1.6. Pierwsza propozycja Nam Ila z 27 kwietnia 1954 roku	60
4.1.7. Propozycja Zjazdu Partii Pracy Korei	60
4.1.8. Propozycja Cho Bong-ama	60
4.1.9. Kolejna propozycja Nam Ila z 26 października 1959 roku	61
4.1.10. „Najpierw budowa, potem zjednoczenie” – wizja premiera Jang Myeona	61
4.1.11. Konfederacja w rozumieniu Kim Ir Sena z 15 sierpnia 1960 r.	62
4.1.12. Północnokoreańska koncepcja z 17 września 1961 r.	63
4.1.13. Zjednoczenie Korei przez zwycięstwo nad komunizmem	64
4.1.14. Dwie dekady poszukiwań, dwie dekady niepowodzeń	64
4.2. Federalizm kontra funkcjonalizm – koncepcje zjednoczeniowe lat 70. i 80. XX wieku	65
4.2.1. Ośmiopunktowy program KRLD na rzecz pokojowej unifikacji z 12 kwietnia 1971 roku	67
4.2.2. Wspólne oświadczenie Południa i Północy z 4 lipca 1972 roku	67
4.2.3. Wizja pokojowego współistnienia według prezydenta Parka z 23 czerwca 1973 roku	68
4.2.4. Pięciopunktowa odpowiedź Kim Ir Sena na propozycje prezydenta Parka z 1973 roku	69
4.2.5. Propozycja paktu o nieagresji prezydenta Parka z 18 stycznia 1974 roku	69
4.2.6. Trzy zasady pokojowego zjednoczenia prezydenta Parka	70
4.2.7. Demokratyczna Konfederacyjna Republika Koryo	71
4.2.8. Propozycje prezydenta Chun Doo Hwana w latach 1981–1982	72
4.2.9. Dwudziestopunktowa propozycja Sohn Jae-Shika	72
4.2.10. Inicjatywy prezydenta Republiki Korei – Roh Tae Woo	74
4.2.11. Kolejne dwie stracone dekady	75
4.3. Federacja <i>versus</i> konfederacja – koncepcje unifikacyjne obu Korei z lat 90. XX wieku	76
4.3.1. „Jeden naród, jedno państwo, dwa systemy i dwa rządy”	77
4.3.2. Program z 6 kwietnia 1993 roku	77
4.3.3. Federacja czy konfederacja – różnica podejść	78
4.3.4. Kolejne porażki zwieńczone sukcesem	81

ROZDZIAŁ II

Główni „zewnątrzni” aktorzy polityczni

a proces zjednoczeniowy Korei	83
1. Relacje głównych mocarstw z państwami koreańskimi	83

1.1. Stany Zjednoczone – Korea	85
1.1.1. Stosunki Stanów Zjednoczonych z Koreą Północną	86
1.1.2. Stosunki Stanów Zjednoczonych z Koreą Południową	88
1.1.3. Warunki nawiązania stosunków dyplomatycznych między USA a KRLD	89
1.2. Chiny–Korea	90
1.2.1. Pozycja i rola ChRL w procesie unifikacji	93
1.3. Rosja–Korea	94
1.4. Japonia–Korea	98
2. Wątpliwości i trudności związane z poparciem idei zjednoczeniowej	101
2.1. Wątpliwości USA wobec wsparcia procesu zjednoczeniowego	101
2.2. Brak zainteresowania Chin zjednoczeniem Korei	103
2.3. Zjednoczenie Korei w niesmak Rosji	106
2.4. Słaba pozycja Japonii	109
3. Argumenty za wsparciem procesu konsolidacyjnego Korei przez mocarstwa	111
3.1. Zgoda amerykańska	111
3.2. Zasadne zainteresowanie Chin integracją Korei	113
3.2.1. Priorytety polityki ChRL wobec obu Korei	114
3.3. Warunki rosyjskiego „tak” dla zjednoczenia Korei	116
3.4. Niepewne poparcie Japonii	117
4. Odpowiedź Korei Południowej na obawy państw dotyczące wielkości i siły zjednoczonej Korei	118
5. Co Unia Europejska może zrobić na rzecz zjednoczenia Korei?	119
5.1. Nawiązanie stosunków dyplomatycznych i pierwsze trudności	120
5.2. Obszar zainteresowań UE w zakresie bezpieczeństwa na Półwyspie Koreańskim	121
5.3. Reakcje UE na udaną próbę jądrową KRLD z 9 października 2006 roku	122
5.4. Organizacja Rozwoju Energetyki na Półwyspie Koreańskim (KEDO)	123
5.5. Kaesong i wymiana gospodarcza UE–KRLD	124
5.6. Pomoc humanitarna dla KRLD	125
5.7. Kwestia pracowników północnokoreańskich w krajach UE	127
5.8. Stosunki Polski z Koreą Północną i ich wpływ na sytuację na Półwyspie Koreańskim	128
5.8.1. Stosunki dyplomatyczne Polski i Korei Północnej po 1989 r.	128
5.8.2. Stosunki gospodarcze RP i KRLD	131
5.8.3. Stosunki kulturowe na linii Warszawa–Pjongjang	132
5.8.4. Pomoc materialna Polski dla Korei Północnej	133

5.8.5. Polska dyplomacja pokoju	134
5.9. Co Unia Europejska może zrobić dla Korei?	134

ROZDZIAŁ III

Przejawy i wymiary współpracy międzykoreańskiej	137
1. Współpraca na płaszczyźnie politycznej i wojskowej	137
1.1. „Słoneczna polityka” Kim Dae-junga i nowe nadzieje na trwały pokój	141
1.2. Progres po spotkaniu przywódców obu Korei w dniach 13–15 czerwca 2000 roku	146
1.3. Kontynuacja polityki ustępstw wobec KRLD za prezydentury Roh Moo-hyuna	148
1.4. Nowe nadzieje po drugim spotkaniu przywódców obu Korei	148
2. Rozwój współpracy ekonomicznej	152
2.1. Wymiana handlowa między obiema Koreami	153
2.2. Specjalna strefa ekonomiczna w Kaesongu	154
2.2.1. Początki SSE w Kaesongu i jej rozwój	154
2.2.2. Potencjał SSE Kaesong	158
2.2.3. Problemy związane z produkcją w strefie	160
2.2.4. SSE Kaesong podstawą długo oczekiwanych zmian	161
2.2.5. Wątpliwości Waszyngtonu i Seulu związane z funkcjonowaniem strefy	163
2.2.6. SSE Kaesong – papierkiem lakmusowym wzajemnych stosunków obu Korei	164
2.3. Projekt turystyczny Gór Diamentowych	166
2.3.1. Wątpliwości Seulu związane z budową bazy turystycznej w Górach Diamentowych	168
2.4. Otwarcie północnokoreańskiej części góry Pektu dla turystów z Południa	169
2.5. Połączenia drogowe i kolejowe obu Korei	170
2.6. Planowane projekty i inwestycje południowokoreańskie na terytorium KRLD	176
2.7. Inter-Korean Cooperation Fund	178
2.8. Szansa na zmiany dysfunkcyjnej gospodarki Korei Północnej?	178
3. Kooperacja państw koreańskich na płaszczyźnie społeczno-kulturowej	181
3.1. Relacje społeczno-kulturowe obu Korei przed 1998 rokiem	182
3.2. Stosunki społeczno-kulturowe obu Korei po 1998 roku	184
3.3. Obszary, na których realizowana jest współpraca społeczno-kulturowa	184

3.3.1. Telewizja, radio i prasa	184
3.3.2. Sztuka i kultura	185
3.3.3. Sport	185
3.3.4. Kształcenie i nauka	187
3.3.5. Programy organizacji Okedongmu Children	187
3.3.6. Inicjatywy religijne	191
3.3.7. Inicjatywy kobiet i pamięć historyczna	192
3.3.8. Inne przykłady współpracy między obiema Koreami	194
3.4. Spotkania w ramach programu łączenia rodzin	196
3.5. Pomoc humanitarna Południa dla Północy	198
3.5.1. Początki wsparcia humanitarnego Południa dla Północy za panowania Kim Young-Sama	199
3.5.2. Okres przełomu i wsparcia ze strony Kim Dae-junga	200
3.5.3. Kontynuacja dotychczasowej strategii pomocowej przez Roh Moo-hyuna	200
3.5.4. Zmiana strategii pomocowej wobec Pjongjangu za prezydentury Lee Myung-baka	203
3.5.5. Wartość dotychczasowej pomocy i oczekiwania Południa	205
3.5.6. Znaczenie pomocy humanitarnej dla stosunków wzajemnych obu Korei	207
3.6. Kwestia południowokoreańskich więźniów wojennych w niewoli północnokoreańskiej oraz uprowadzonych obywateli Południa	208
3.7. Rola Koreańczyków mieszkających za granicą	213
3.8. Ocena dotychczasowej współpracy społeczno-kulturowej	214
3.9. Możliwe sposoby rewitalizacji współpracy	214
4. Nowy rozdział w stosunkach obu Korei za prezydentury Lee Myung-baka	216
4.1. Sylwetka prezydenta Lee Myung-baka	216
4.2. Polityka administracji prezydenta Lee wobec KRLD	217
4.2.1. Odejście od „słonecznej polityki” Kim Dae-junga i Roh Moo-hyuna	217
4.2.2. Na drodze ku denuklearyzacji i otwartości: „Wizja 3000”	218
4.2.3. „Miasto pokoju” oraz projekt Nadeul	219
4.2.4. Przestrzeganie praw człowieka przez reżim KRLD priorytetem polityki Lee	220
4.3. Podatek zjednoczeniowy	220
4.4. Ocena szans realizacji strategii politycznych Lee wobec KRLD	221
4.5. Nowy paradygmat w stosunkach obu Korei?	222
4.6. Krytyczna ocena działań administracji prezydenta Lee	223
4.7. Wskazana ostrożność	224

ROZDZIAŁ IV

**Wyzwania i przeszkody na drodze do normalizacji wzajemnych
stosunków i konsolidacji narodu koreańskiego 227**

1. Przepaść gospodarcza dzieląca obie Koree i przewidywalne koszty unifikacji 228

1.1. Uwarunkowania naturalne, problemy rolnictwa KRLD 229

1.2. Kondycja ekonomiczna Korei Północnej 231

1.3. Inne przyczyny słabości gospodarki północnokoreańskiej 232

1.4. Zarobki i wydatki w Korei Północnej 235

1.5. Potencjał ludzki Korei Północnej 237

1.6. Szacunkowe koszty zjednoczenia Korei 237

2. Niepewne poparcie planów zjednoczeniowych przez samych Koreańczyków 238

3. Północnokoreański program jądrowy oraz próby rakietowe 239

3.1. Geneza programu atomowego Korei Północnej 240

3.2. Rozmowy sześciostronne 242

3.3. Jaka przyszłość programu jądrowego KRLD? 243

4. Prowokacje północnokoreańskie 244

4.1. Przykłady spektakularnych ataków KRLD 245

4.1.1. Zamach na prezydenta Parka z roku 1968 i 1974 246

4.1.2. Zamach w Rangunie w 1983 roku 247

4.1.3. Eksplozja samolotu pasażerskiego KAL 858 w 1987 roku 248

4.1.4. Zatopienie korwety „Cheonan” w 2010 roku 249

4.1.5. Skrytobójcze morderstwa Pjongjangu 250

4.2. Prowokacje amerykańskie i południowokoreańskie na terytorium KRLD 250

5. Rewanżyzm Północy, roszczenia majątkowe,
 zagrożenie dla demokracji Południa 251

6. Bezrobocie i migracje w celach zarobkowych z Północy na Południe 253

7. Problemy północnych Koreańczyków na Południu 253

7.1. Skala ucieczek z Północy na Południe na przestrzeni lat 254

7.2. Droga do nowego życia na Południu 256

7.3. Status i warunki uchodźców północnokoreańskich na Południu 258

7.4. Problemy dostosowawcze 260

7.5. Działania rządowe Korei Południowej 262

8. Edukacja dla pokoju czy nienawiści? 265

8.1. Program edukacyjny w obu Koreach przed 2000 rokiem 265

8.2. Program zajęć szkolnych	266
8.3. Charakterystyka podręczników szkolnych w obu Koreach	267
8.4. Sytuacja po roku 2000	268
9. Dżucze i songun a demokracja i system wolnorynkowy	270
9.1. Znaczenie dżucze dla Korei Północnej	270
9.2. Songun – kontynuacja i ewolucja dżucze	274
9.3. Dżucze i songun w kolizji z systemem światowym	276
10. Amerykańskie bazy wojskowe w Korei Południowej	280
10.1. Amerykańskie siły w Korei	281
10.2. Próba wyjścia USA z Korei Południowej	281
10.3. Zyski Korei Południowej związane z obecnością wojsk amerykańskich na Półwyspie Koreańskim	282
10.4. Szorstka przyjaźń amerykańsko-południowokoreańska	284
10.5. Obecność amerykańska w Korei Południowej a kwestia zjednoczenia	285
11. Zjednoczenie w świetle prawa międzynarodowego	286
11.1. Status prawnomiędzynarodowy Korei	286
11.2. Konsekwencje prawnomiędzynarodowe zjednoczenia Korei	288
12. Perspektywy podpisania układu pokojowego	290
13. Konflikt wewnętrzny na Południu wokół idei zjednoczeniowej i KRLD	294

ROZDZIAŁ V

Możliwe scenariusze unifikacyjne oraz argumenty za zjednoczeniem

1. Dyskurs wokół możliwości zjednoczeniowych Korei	299
2. Niektóre z rozpatrywanych scenariuszy zjednoczeniowych	300
2.1. Pokojowe modele zjednoczeniowe na drodze ewolucji i integracji	301
2.2. Trzy zasady i trzy stadia procesu zbliżeniowego Korei	302
2.3. Jakie szanse na pokojowe zjednoczenie?	303
2.4. Unifikacja na drodze wojny bądź upadku	304
2.4.1. Wzorzec jemeński (upadek i absorpcja)	305
2.4.2. Wzorzec wietnamski (połączenie na drodze wojny)	305
2.5. Utrzymanie dotychczasowego <i>status quo</i> na Półwyspie Koreańskim	306
3. Argumenty za zjednoczeniem	307
3.1. Wartości wspólne Koreańczykom	308
3.1.1. Wspólna historia, kultura i język	308

3.1.2. Brak granicy państwowej	308
3.1.3. Wspólne pochodzenie – jedno obywatelstwo ogólnokoreańskie	309
3.1.4. Wspólna tożsamość kulturowa	310
3.1.5. Szansa na powrót do jedności narodowej	311
3.2. Korzyści dla państw regionu i społeczności międzynarodowej	312
3.3. Zysk w aspekcie społeczno-politycznym	313
3.4. Zjednoczona Korea ósmą potęgą gospodarczą świata?	314
3.4.1. Znaczne zasoby naturalne Korei Północnej	317
3.4.2. Potencjalne rozmiary gospodarki Zjednoczonej Korei	318
4. Szanse zjednoczeniowe Korei w oczach ekspertów	320
5. Porównanie wyników ankiet przeprowadzonych przez autora wśród ekspertów ds. Korei z wynikami badań KINU, przeprowadzonymi na grupie 1000 losowo wybranych respondentów południowokoreańskich	337
Podsumowanie	343
Uzupełnienie	351
Zdjęcia z niektórych moich rozmów z ekspertami ds. Korei	360
Bibliografia	362
Przypisy	404